

HECTOR MALOT

Singur pe lume

Traducere de MANUELA CORAVU

CORINT
EDUCAȚIONAL

Pentru Lucie Malot

În timp ce scriam această carte, mă gândeam tot timpul la tine, copila mea, și numele tău îmi venea în fiecare clipă pe buze. O să-i placă lui Lucie? O va interesa pe Lucie? Tot timpul Lucie. Numele tău, pronunțat atât de des, trebuie să fie înscris la începutul acestor pagini: nu știu ce soartă vor avea, dar, oricare ar fi aceasta, ele îmi vor da o mulțumire care valorează cât tot succesul, satisfacția de a mă gândi că tu le poți citi, bucuria de a ți le oferi.

Hector Malot

PRIMA PARTE

I

ÎN SAT

Sunt un copil găsit.

Dar, până la opt ani, am crezut că, asemeni celorlalți copii, am o mamă, căci, atunci când plângeam, o femeie mă strângea cu atâta drag în brațele ei, încât lacrimile mi se opreau imediat.

Niciodată nu m-am culcat fără ca această femeie să vină să mă sărute și, când vântul de decembrie lipea zăpada de geamurile albite de ger, ea îmi lua picioarele între palme și mi le încălzea, cântându-mi un cântec ale cărui versuri și melodie mi le mai aduc puțin aminte.

Când păzeam vaca pe marginea drumurilor sau prin mărăcinișuri și eram prins de câte-o ploaie rapidă, ea venea înaintea mea în grabă și mă obliga să mă ascund sub poala fustei de lână pe care și-o ridica pentru a-mi acoperi capul și umerii.

În fine, când mă certam cu vreun prieten, mă puneă să-i povestesc necazurile mele și aproape întotdeauna mă consola sau îmi dădea dreptate.

Din această cauză și din multe altele, datorită felului în care-mi vorbea, mă privea, mă mângâia, dar și blândeței cu care mă certa, nu aveam de ce să mă gândesc că nu este mama mea.

Dar iată cum am aflat că nu este decât doica mea.

Satul meu, sau, ca să spun mai exact, satul în care am fost crescut, căci eu nu am avut de fapt un sat al meu, un loc de naștere, așa cum n-am avut

nici mamă, nici tată, în sfârșit, satul în care mi-am petrecut copilăria se numește Chavanon; este unul dintre cele mai sărace din centrul Franței.

Această sărăcie se datorează nu indiferenței sau lenei locuitorilor săi, ci locului unde se află, într-o regiune puțin roditoare. Solul este arid și, pentru a produce recolte bune, ar avea nevoie de multe îngrășăminte, dar astfel de resurse nu se găsesc în ținut. Așa că nu sunt decât puține câmpuri cultivate sau, cel puțin, nu erau în vremea despre care vorbesc; în schimb, peste tot sunt întinderi vaste pline de mărăcini, iarba-neagră și drobiță. Acolo unde se termină terenurile mărăcinoase încep landele, și pe aceste lande înalte vânturile se zbenguie în voie, izbind copacii, și așa piperniciți, ce-și întind ici și colo ramurile răsucite și chinuite tot timpul anului.

Pentru a găsi copaci frumoși trebuie să cobori spre vâlcelele de pe malurile râurilor sau în luminișurile înguste, unde cresc castani înalți și stejari viguroși.

Într-una din aceste vâlcele de pe malul unui râu care-și pierde apele repezi într-unul din afluenții Loarei, se află casa unde mi-am petrecut primii ani de viață.

Până la opt ani nu am văzut niciodată un bărbat în acea casă, totuși mama mea nu era văduvă, dar bărbatul ei era cioplitor în piatră și, asemeni multor altor muncitori din ținut, lucra la Paris, dar nu mai venise în sat de când începusem să văd și să înțeleg lucrurile ce mă înconjurau. Din când în când trimitea vești printr-unul dintre camarazii care se întorceau în sat.

— Tușă Barberin, bărbatul dumitale este bine, m-a rugat să-ți spun că totul merge bine și să-ți dau acești bani; vrei să-i numeri?

Asta era tot. Tușă Barberin se mulțumea cu aceste vești; bărbatul ei era sănătos, muncea și își câștiga existența.

Chiar dacă Barberin se afla de atât de mult timp la Paris, asta nu însemna cătuși de puțin că era supărat pe femeia lui.

Rămăsese la Paris pentru că munca îl ținea acolo; când va îmbătrâni, va reveni să trăiască lângă femeia lui, iar cu banii adunați vor fi la adăpost de sărăcie atunci când vârsta le va fi împușinat forțele și le va fi măcinat, o dată cu trecerea timpului, sănătatea.

Într-o zi de noiembrie, pe când se însera, un bărbat pe care nu-l cunoșteam se opri în fața casei noastre. Eram pe prispă și făceam niște surcele. Fără să împingă poarta, dar privind peste ea spre mine, bărbatul întrebă dacă acolo locuiește tușă Barberin.

I-am spus să intre.

Când eram prins de câte-o ploaie, mă ascundea sub poala fustei.

Barbatul împinse poarta care scârțâi și încet-încet, abia târându-și parcă picioarele, înaintă spre casă.

Niciodată nu mai văzusem un om care să mi se pară atât de murdar, bucați de noroi, unele încă umede, altele uscate, acoperindu-l din cap până-n picioare. Privindu-l, îți dădeai seama că mergea de mult timp pe drumuri desfundate.

La zgomotul vocilor noastre, tușa Barberin apărură imediat și, în momentul în care bărbatul trecu pragul, se trezi nas în nas cu el.

— Aduc vești de la Paris, spuse bărbatul.

Erau cuvinte simple, pe care le auzisem de mai multe ori, dar tonul cu care fuseseră spuse nu prevesteau deloc cuvintele care urmau altă dată: „Bărbatul dumitale este bine, munca merge.”

— Oh! Doamne! strigă tușa Barberin, împreunându-și mâinile, s-a întâmplat o nenorocire cu Jérôme!

— Ei bine, da! dar nu trebuie să-ți pierzi firea; bărbatul dumitale a fost rănit, acesta-i adevărul. N-a murit, dar totuși va rămâne schilod. Acum este la spital. Am fost vecin de pat cu el și, deoarece mă întorceam acasă, m-a rugat să-ți povestesc ce s-a întâmplat. Nu pot să stau, căci mai am trei leghe de parcurs și noaptea se lasă repede.

Tușa Barberin, care voia să știe mai multe, îl rugă pe bărbat să rămână la cină; drumurile erau atât de periculoase! Se vorbea despre lupi care apăruseră în pădure, așa că era mai bine să plece a doua zi dimineța.

Bărbatul se așează lângă foc și, în timp ce mânca, ne povesti cum s-a întâmplat nenorocirea. Barberin a fost pe jumătate strivit de schelele care căzuseră și, deoarece s-a dovedit că nu trebuia să se afle acolo, în locul în care a fost rănit, antreprenorul refuza să-i plătească vreo despăgubire.

— Nu a avut noroc, bietul Barberin, spuse bărbatul, nu a avut noroc; există șmecheri care ar fi profitat de această ocazie pentru a li se plăti rente, o pensie, dar bărbatul dumitale nu va avea nimic.

Și, uscându-și pantalonii care deveneau scorțoși sub noroiul întărit, repeta întruna aceast cuvinte: „nu a avut noroc”, cu un sincer regret, care dovedea că el s-ar fi lăsat schilodit dacă ar fi avut speranța că astfel ar fi câștigat o pensie.

— Totuși, spuse el, terminându-și povestirea, l-am sfătuit să-l dea pe antreprenor în judecată.

— Un proces costă mult.

— Da, dar asta nu contează dacă îl câștigi!

Tușa Barberin ar fi vrut să se ducă la Paris, dar i se păru a fi un drum foarte greu. Era o călătorie atât de lungă și costisitoare!

A doua zi dimineța, ne-am dus în sat să-i cerem sfatul preotului. Acesta nu o sfătui să plece decât dacă era sigură că-i poate fi de folos bărbatului ei. Îi scrise totuși preotului spitalului unde Barberin era îngrijit și, peste câteva zile, primi un răspuns în care se spunea că tușa Barberin nu trebuia s-o pornească la drum, ci doar să-i trimeată ceva bani bărbatului ei, pentru că acesta îl va da în judecată pe antreprenorul la care lucra și din pricina căruia fusese rănit.

Trecură zile, săptămâni și, din când în când, soseau scrisori, iar în toate se cereau noi sume de bani; ultima, mai insistentă decât celelalte, spunea că, dacă nu are bani, să vândă vaca pentru a face rost de ei.

Numai cei ce au trăit la țară, cu țărani, știu câtă disperare și durere se poate ascunde în aceste două cuvinte: „vinde vaca”.

Pentru un naturalist, vaca este un rumegător, pentru un excursionist este un animal care face bine în peisaj când își ridică botul umed din iarba plină de rouă, pentru un copil de la oraș este sursa cafelei cu lapte, a brânzei și a smântânei; dar pentru un țăran înseamnă cu mult mai mult. Oricât de sărac ar fi și oricât de numeroasă i-ar fi familia, este sigur că nu va suferi de

foame atâta timp cât are o vacă în staul. Cu o frânghie, sau doar cu un curmei înnodat în jurul coarnelor, un copil plimbă vaca de-a lungul drumurilor mărginite cu iarba, acolo unde pășunea nu aparține nimănui, iar seara toată familia are unt în supă și lapte pentru a-și muia cartofii; tatăl, mama, copiii cei mari și cei mici, toată lumea trăiește de pe urma vacii.

Noi trăiam atât de bine de pe urma vacii noastre, tușa Barberin și cu mine, încât până atunci aproape că nu mâncasem carne. Dar nu ne asigura numai existența de fiecare zi, ci era tovarășa, prietena noastră, căci nu trebuie să vă imaginați că vaca este un animal nătâng; din contră, este un animal inteligent și cu multe însușiri sufletești, cu atât mai dezvoltate dacă i le-ai cultivat prin educație. Noi o mângâiam pe a noastră, îi vorbeam, ne înțelegea și, cu ochii ei mari și rotunzi, plini de blândețe, știa să ne facă să înțelegem ce vroia sau ce simțea.

În sfârșit, o iubeam și ea ne iubea.

Totuși, trebuia să ne despărțim, căci numai prin „vânzarea vacii” putea fi satisfăcută cererea de bani a lui Barberin.

Un negustor a venit și, după ce a examinat-o bine pe Roșcata, după ce-a pipăit-o îndelung, dând din cap nemulțumit, după ce a repetat de sute de ori că nu-i trebuie, că este o vacă de oameni săraci, pe care n-o putea revinde că nu avea lapte, că dădea unt prost, s-a hotărât până la urmă să o ia, dar doar pentru că avea un suflet bun și pentru a o ajuta pe tușa Barberin, care era o femeie de treabă.

Sărmana Roșcata, ca și cum ar fi înțeles ce se întâmplă, refuză să iasă din staul și a început să mugească.

— Treci în spatele ei și gonește-o, mi-a spus negustorul, întinzându-mi biciul pe care-l avea în jurul gâtului.

— Asta nu, i-a răspuns tușa Barberin.

Apucând vaca de frânghie, i-a vorbit cu căldură.

— Haide, frumoaso, vino, vino!

Și Roșcata a ascultat-o; pe drum, negustorul a legat-o în urma căruței și ea n-a avut încotro și a trebuit să urmeze calul.

Noi am intrat în casă. Dar mult timp i-am auzit mugetele.

Nu mai aveam lapte, nici unt. Dimineața aveam o bucățică de pâine; seara, cartofi cu sare.

Lăsata secului a sosit la puțin timp după ce-o vândusem pe Roșcata. Anul trecut, pentru lăsata secului, tușa Barberin îmi făcuse clătite și gogoși, iar eu mâncasem atâtea, încât tușa Barberin fusese foarte bucuroasă. Dar

atunci o avea pe Roșcata, care ne dăduse laptele pentru a face aluatul și untul pentru a le prăji în tigaie.

Roșcata nu mai era. Nu mai aveam nici unt, nici lapte, îmi spuneam cu tristețe, deci nu va fi nici lăsată secului.

Totuși, tușa Barberin mi-a făcut o surpriză. Cu toate că nu împrumuta de la nimeni, a cerut o cană de lapte unei vecine, o bucată de unt alteia și, când m-am întors spre prânz, am găsit-o punând făină într-o oală de lut.

— Oh, făină! am spus eu, apropiindu-mă.

— Ei bine, da, spuse ea zâmbind, este făină, dragul meu Rémi, făină bună de grâu. Uite ce frumos miroase.

Dacă aș fi îndrăznit, aș fi întrebat-o la ce servea făina aceea; dar tocmai pentru că voiam să știu, nu îndrăzneam să vorbesc. Și, pe de altă parte, nu voiam să-i spun că știam că este lăsată secului, pentru a nu o întrista pe tușa Barberin.

— Ce se face din făină? întrebă ea privind-mă.

— Pâine.

— Și mai ce?

— Terci.

— Și mai ce?

— Pâi... nu știu.

— Ba da, știi, dar deoarece ești un copil bun, nu îndrăznești să spui. Știi că astăzi este lăsată secului, ziua clătitelor și a gogoșilor, dar, fiindcă nu avem nici lapte, nici unt, nu îndrăznești să vorbești. Nu-i așa?

— Oh, tușa Barberin.

— Deoarece m-am gândit mai demult la toate astea, am făcut în așa fel ca această sărbătoare să nu-ți lase o amintire urâtă. Uită-te în covată și în oală.

Când am ridicat capacul oalei și pe urmă m-am uitat în covată, am văzut laptele, untul, ouăle și trei mere.

— Dă-mi ouăle, mi-a spus tușa Barberin, și, în timp ce eu le sparg, cojește merele.

În timp ce tăiam merele felii, ea a spart ouăle în făină și a început să bată totul, turnând deasupra, din când în când, o lingură de lapte.

Când aluatul a fost lungit, tușa Barberin a pus vasul pe cenușa fierbinte. Nu ne mai rămânea decât să așteptăm seara, căci la cină trebuia să mâncăm clătitele și gogoșile.

Pentru a fi sincer, trebuie să mărturisesc că ziua mi s-a părut lungă și că am ridicat de multe ori șervetul care acoperea covata.

— Ai să răcești aluatul, îmi spuse tușa Barberin, și nu va mai crește.

Dar el creștea bine și, din loc în loc, făcea un fel de bășicuțe, care se umflau și apoi plezneau. Aluatul în dospire răspânda un miros de ouă și lapte.

— Fa niște surcele, îmi spuse ea, avem nevoie de un foc iute, fără fum.

În sfârșit, veni seara și lumânarea fu aprinsă.

— Pune lemne pe foc, îmi spuse ea.

Nu fu nevoie să-mi spună de două ori acest lucru pe care-l așteptam cu nerăbdare. Imediat, din vatră se înălță o flacără dreaptă și lumina ei mișcătoare umplu toată încăperea.

Atunci, tușa Barberin luă tigaia de pe perete și-o așeză deasupra focului.

— Dă-mi untul!

Luă cu vârful cuțitului o bucată cât o nucă și-o puse în tigaie, unde se topi sfârâind.

Ah, era într-adevăr un miros care-ți gădila nările, cu atât mai mult cu cât nu-l mai simțisem de mult timp.

Muzica produsă de sfârăiturile untului era o muzică veselă.

Cu toate că eram foarte atent la această muzică, am auzit niște pași în curte.

Cine putea să ne deranjeze la această oră?

O vecină, fără îndoială, să ne ceară niște cărbuni. N-am stăruit asupra acestui gând, căci tușa Barberin, care scufundase polonicul în vasul cu aluat, îl scurse și îl turnă în tigaie, unde se întinse ca o pânză de cocă albă, așa că nu era momentul să te lași distras.

Un toiag lovi pragul, apoi ușa se deschise brusc.

— Cine-i acolo? întrebă tușa Barberin, fără să se întoarcă.

Un bărbat își făcu apariția și flacăra vetrei care-l luminează din plin scoase în evidență o bluză albă și un toiag pe care-l ținea în mână.

— Așadar, e sărbătoare? Nu vă deranjați, spuse bărbatul cu o voce dură.

— Ah! Dumnezeu! spuse tușa Barberin luând tigaia de pe foc, tu ești Jérôme?

Apoi, luându-mă de braț, mă împinse spre bărbatul care se oprise în prag.

— E tatăl tău!

II

BARBERIN

M-am apropiat la rândul meu să-l îmbrățișez, dar bărbatul mă opri cu vârful toiagului.

— Cine-i ăsta? Mi-ai spus...

— Ei bine! da, dar... nu era adevărat, pentru că...

— Ah! nu era adevărat, nu era adevărat.

Bărbatul făcu în direcția mea câțiva pași cu toiagul ridicat, iar eu, instinctiv, m-am dat înapoi.

Ce făcusem oare? De ce eram vinovat? De ce mă privea astfel când eu vroiam să-l îmbrățișez?

Nu am avut timp să examinez aceste întrebări care se îmbulzeau în mintea mea tulburată.

— Văd că sărbătoriți lăsata secului, spuse el, este foarte bine, căci îmi este și mie foame. Ce ai la cină?

— Făceam clătite.

— Văd; dar nu clătite dai să mănânce unui om care a făcut pe jos zece leghe.

— Nu am nimic altceva. Nu te așteptam...

— Cum nimic? Nimic la cină?

Bărbatul privi în jurul lui.

— Iată niște unt.

Apoi ridică ochii în tavan, acolo unde altădată era agățată slămina; dar cârligul era demult gol; de bărnă atârnavă doar niște funii de usturoi și ceapă.

— Iată și ceapă, spuse el, dând jos cu toiagul o funie; patru cinci cepe și o bucată de unt și vom avea o supă bună. Scoate clătita de acolo și prăjește-mi ceapa în tigaie.

Să scoată clătita din tigaie! Tușa Barberin nu spuse nimic. Din contră, făcu repede ce-i ceruse omul ei, în timp ce acesta se așeză pe bancheta din colțul vetrei.

Eu nu îndrăzneam să părăsesc colțul în care mă retrăsesem din cauza toiagului; sprijinit de masă, îl priveam.

Era un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu o față aspră și cu un aer sever. Își ținea capul aplecat pe umărul drept în urma răniilor suferite, și această diformitate îi dădea un aspect amenințător.

Sprijinit de masă, îl priveam.

Tușa Barberin puse din nou tigaia pe foc.

— Cu această bucatică de unt ai de gând să faci supă? întrebă el.

Și luând el însuși farfuria cu unt, turnă o jumătate din cantitate în tigaie.

Nu mai era unt, nu vor mai fi nici clătite!

În alt moment m-ar fi coplesit această catastrofă, dar acum nu mă mai gândeam nici la clătite, nici la gogoși, ci la faptul că acest bărbat ce părea atât de dur era tatăl meu.

„Tatăl meu! Tatăl meu!” Aceste cuvinte mi le repetam mecanic.

Nu mă gândisem niciodată ce înseamnă un tată și vag, din instinct, crezusem că este o mamă cu voce groasă, dar, privindu-l pe cel ce-mi căzuse din cer, mă simțeam cuprins de o teamă dureroasă.

Am vrut să-l îmbrățișez și m-a îndepărtat cu vârful toiagului. De ce? Tușa Barberin nu mă îndepărta niciodată când o îmbrățișam. Din contră, mă lua în brațe și mă strângea lângă ea.

— În loc să stai nemișcat, ca și cum ai fi de gheață, îmi zise bărbatul, așază mai bine farfuriile pe masă.

M-am grăbit să-l ascult. Supa era gata. Tușa Barberin o puse cu polonicul în farfurii.

Bărbatul părăsi colțul vetrei; veni să se așeze la masă și începu să mănânce, oprindu-se doar din când în când să mă privească.

Eram atât de tulburat, atât de neliniștit, încât nu puteam mânca, și îl priveam și eu, dar pe ascuns, lasându-mi ochii în jos când îi întâlneam pe ai lui.

— Doar atât mănâncă de obicei? întrebă el, întinzându-și spre mine lingura.

— Ah, nu. Mănâncă bine.

— Cu atât mai rău. Mai bine n-ar mânca!

Bineînțeles că nu aveam chef să vorbesc și nici tușa Barberin nu avea poftă de conversație; se învârtea în jurul mesei, atentă să-și servească bărbatul.

— Deci nu ți-e foame? întrebă bărbatul.

— Nu!

— Ei bine! Du-te de te culcă și încearcă să adormi imediat, altfel mă supăr.

Tușa Barberin se uită la mine cu o privire ce spunea că trebuie să mă supun fără a crâcni. Dar această recomandare era inutilă, căci nu aveam de gând să mă revolt.

Ca în mai toate casele de la țară, bucătăria era în același timp și dormitor. Lângă vatră se aflau toate cele ce serveau pentru mâncare: masa, covata, bufetul; de cealaltă parte erau așezate mobilele ce serveau pentru dormit; într-un colț era patul tușei Barberin, iar în colțul opus se afla culcușul meu, pe un fel de laviță înconjurată cu o draperie de pânză roșie.

M-am dezbrăcat repede și m-am culcat. Dar să adorm era mult mai greu.

Nu poți dormi la comandă! Adormi pentru că-ți este somn și pentru că ești liniștit. Or, mie nu-mi era somn și nu eram nici liniștit. Din contră, eram foarte neliniștit și din ce în ce mai nefericit.

Cum se putea oare? Acest bărbat era tatăl meu. De ce mă trata atunci așa de dur?

Cu fața la perete, încercam să alung aceste gânduri și să adorm așa cum îmi ceruse; dar era imposibil; somnul nu venea. Niciodată nu fusesem mai treaz. După un timp, n-aș putea spune cât, am simțit că cineva se apropia de patul meu. După mersul târșăit și greoi am știut imediat că nu era tușa Barberin.

O suflare caldă îmi atinse părul.

— Dormi? întrebă o voce răgușită.

Nici nu m-am gândit să răspund, căci cuvintele teribile „mă supăr” îmi răsuna încă în urechi.

— Doarme, spuse tușa Barberin; imediat ce se culcă adoarme, așa este obișnuit. Poți vorbi fără teamă, căci nu te aude.

Fără îndoială că ar fi trebuit să le spun că nu dorm, dar nu îndrăzneam. Mi se ceruse să dorm și eu nu dormeam, eram vinovat.

— Ce este cu procesul tău? Întreba tușa Barberin.

— Pierdut! Judecătorii au hotărât că am fost vinovat că mă aflam atunci sub schele și că, deci, antreprenorul nu-mi datorează nimic.

Spunând acestea, lovi cu pumnul în masă și începu să înjure, rostind tot felul de cuvinte fără noimă.

— Procesul pierdut, reluă el imediat, banii noștri pierduți, schilodit, mizerie, iată ce avem! Și, ca și când n-ar fi fost de ajuns, când ajung acasă găsesc un copil. Îmi explici de ce n-ai făcut cum ți-am zis?

— Pentru că n-am putut!

— N-ai putut să-l duci la orfelinat?

— Nu abandonezi așa un copil pe care l-ai hrănit cu laptele tău și pe care îl iubești.

— Nu era copilul tău!

— Am vrut să fac cum mi-ai cerut, dar s-a îmbolnăvit.

— Îmbolnăvit?

— Da, nu era momentul să-l dau acolo să moară.

— Dar când s-a făcut bine?

— Nu s-a însănătoșit imediat. După acea boală a venit o alta: tușea de ți se rupea inima. Așa a murit și micul nostru Nicolas. Am crezut că dacă-l duceam și pe acesta la oraș va pieri și el.

— Dar după aceea?

— Timpul a trecut. Dacă așteptasem atât, mai puteam aștepta.

— Câți ani are acum?

— Opt.

— Ei bine! Se va duce la opt ani acolo unde ar fi trebuit să se ducă demult; atâta pagubă dacă n-o să-i placă!

— Ah, Jérôme, nu poți face asta!

— Nu pot face asta? Cine mă împiedică? Crezi că putem să-l păstrăm aici pentru totdeauna?

Urmă un moment de tăcere și putui să respir; emoția îmi strângea gâtul aproape să mă sufoc.

Imediat, tușa Barberin a continuat.

— Ah! Cum te-a schimbat Parisul! N-ai fi vorbit așa altădată.

— Poate. Dar ceea ce este sigur este că, dacă Parisul m-a schimbat, m-a și schilodit. Cum să-mi mai câștig existența acum, a ta și a mea? Nu mai avem bani. Am vândut vaca. Trebuie să hrănim și un copil care nu este al nostru, când n-avem nimic de mâncare!

— Este al meu.

— Nu este al tău, cum nu este nici al meu. Nu este un copil de țaran. Îl priveam în timpul cinei; este un copil delicat, slab, nu are nici brațe, nu are nici picioare care să ducă la greu.

— Este cel mai frumos copil din ținut.

— Frumos, nu spun ba. Dar solid, nu! Drăgălășenia îi va da să mănânce? Poți fi un bun muncitor cu niște umeri ca ai lui? Este un copil de la oraș, dar de copii de oraș nu avem nevoie aici.

— Îți spun că este un copil curajos, că are o minte ageră ca de pisică și un suflet nespus de bun. Când va fi mare va munci pentru noi.

— Până atunci va trebui să muncim noi pentru el, iar eu nu mai pot munci.

— Dacă părinții lui îl vor cere, ce le vei spune?

— Părinții lui! Are oare părinți? Dacă ar fi avut, l-ar fi căutat și, în timpul ăstor opt ani, l-ar fi găsit. Ah! ce prost am fost crezând că are părinți ce-l vor căuta într-o zi și ne vor plăti pentru că l-am crescut. Am fost un nătâng, un imbecil. Este drept că era înfașat în scutece frumoase cu dantelă, dar asta nu înseamnă că părinții lui îl vor căuta. Poate că au și murit.

— Și dacă n-au murit? Dacă într-o zi vin să ni-l ceară? Cred că vor veni.

— Cât sunt de încăpățâdate femeile!

— Dar dacă vin!

— Ei bine! îi vom trimite la orfelinat. Am vorbit destul! Basta! Măine îl voi duce la primar. În seara asta mă duc până la François. Într-o oră sunt înapoi.

Ușa se deschise și se închise.

Bărbatul plecase.

Atunci, m-am ridicat în capul oaselor și am început s-o strig pe tușa Barberin.

— Mamă!

Ea veni repede lângă patul meu.

— Îl lași să mă ducă la orfelinat?

— Nu, micul meu Rémi, nu.

Mă îmbrățișă cu duioșie, strângându-mă în brațe.

Această mângâiere îmi dădu curaj și lacrimile mi se opriră.

— Nu dormeai? mă întreba ea încet.

— Nu-s eu de vină.

— Nu te cert. Deci ai auzit ce-a spus Jérôme?

— Da, că tu nu ești mama mea; în schimb, am aflat că nici el nu este tatăl meu.

Nu am pronunțat aceste cuvinte pe același ton, căci pe cât eram de trist că ea nu era mama mea, pe atât eram de fericit, așa spune chiar mândru, că el nu era tatăl meu. Cred că tot zbulciul meu sufletesc răzbatuse în cele câteva cuvinte.

Tușa Barberin păru să nu le dea atenție.

— Poate că ar fi trebuit să-ți spun mai demult adevărul, dar erai ca și copilul meu și nu puteam să-ți spun așa, deodată, că nu eram mama ta adevărată! Pe mama ta, ai auzit, nu o cunoaștem. Trăiește, nu trăiește, nu știi nimic. Într-o dimineață, la Paris, când Jérôme se ducea la muncă, pe o stradă care se numește Breteuil, o stradă lată și mărginită de copaci, a auzit scâncetele unui copil. Păreau să se audă de la poarta unei grădini. Era în luna februarie și de-abia se luminase. S-a apropiat de poartă și a văzut un copil de câteva luni, bine înfașat, lăsat chiar pe pragul porții grădinii. A privit în jurul lui să cheme pe cineva în ajutor și a văzut un bărbat, care stătuse până atunci în spatele unui copac, luând-o la fugă. Fără îndoială că acel bărbat se ascunsese să vadă dacă cineva găsește copilul pe care el îl pusese acolo.

Jérôme era foarte tulburat, căci copilul plângea foarte tare, ca și cum ar fi înțeles că cineva venise în ajutorul lui și nu voia să-l lase să plece. În timp ce Jérôme nu știa ce să facă, fu ajuns din urmă de alți muncitori; cu toții au hotărât să ducă copilul la Comisariatul de poliție, mai ales că acesta plângea întruna. Probabil că îi era frig. Dar cum copilul continua să plângă, cu toate că la comisariat era foarte cald, s-au gândit că-i este probabil foame și s-au dus să caute o femeie care să poată să-l alăpteze. Cum sosiră cu femeia, copilul începu să sugă cu poftă. Era, într-adevăr, tare înfometat. Atunci l-au dezbrăcat în preajma focului să vadă ce e cu el.

Era un băiat frumos, de cinci, șase luni, roz, dolofan, superb; scutecele în care era învelit dovedeau că aparținea unor oameni bogați. Era, deci, un copil furat și apoi abandonat. Cel puțin asta a fost concluzia comisarului. Ce să facă cu el? După ce comisarul notă ceea ce știa Jérôme, adăugând descrierea copilului și a scutecelor sale care nu aveau nicio monogramă, comisarul le spuse că-l vor trimite la orfelinat, dacă nimeni dintre cei prezenți nu dorește să-l ia.

Era un copil frumos, sănătos, bine făcut, care nu va fi prea greu de crescut; părinții săi, care, bineînțeles, îl vor căuta până ce îl vor găsi, vor plăti o recompensă serioasă celor ce-l vor îngriji.

Atunci, Jérôme spuse că vrea să-l ia el, și i l-au dat. Și eu aveam un copilăș de aceeași vârstă, așa că pentru mine nu era prea greu să cresc încă unul. Astfel am devenit mama ta.

— Oh! mamă!

— După trei luni mi-am pierdut copilul, și atunci m-am legat și mai mult de tine. Aproape că am uitat că tu nu erai adevăratul nostru fiu. Din păcate, Jérôme nu a uitat acest lucru și văzând, după trei ani, că părinții tăi nu te căutau a vrut să te ducă la orfelinat. Ai auzit de ce nu am făcut cum voia el.

— Oh! nu vreau la orfelinat, am strigat agățându-mă de ea. Nu la orfelinat, te rog!

— Nu, copile, nu te vei duce acolo. Am să am eu grijă de asta. Jérôme nu este un om rău, vei vedea, numai supărările și grija zilei de mâine l-au făcut să spună ce-a spus. Vom munci și tu vei munci când vei mai crește.

— Da, fac tot ce vrei tu, dar nu mă trimite la orfelinat.

— Nu te vei duce, dar cu o condiție: să te culci imediat, nu trebuie să te găsească treaz când se va întoarce.

După ce m-a îmbrățișat, m-a întors cu fața la perete.

Aș fi vrut să adorm imediat, dar fusesem prea tulburat, prea emoționat pentru a-mi găsi liniștea și somnul.

Deci, tușa Barberin, atât de bună, de blândă, nu era mama mea! Dar, atunci, ce însemna o adevărată mamă? Era cineva mai bun și mai blând? Oh! nu, nu era posibil.

Dar, ceea ce înțelegeam, ceea ce simțeam, era că un tată ar fi fost mai puțin dur decât Barberin, și nu m-ar fi privit cu ochi atât de reci, și nu m-ar fi îndepărtat cu toiașul ridicat.

Vroia să mă trimită la orfelinat, dar tușa Barberin va reuși, oare, să-l împiedice?

Știam că în sat erau doi copii despre care se spunea că sunt „copii de la orfelinat”; fiecare avea la gât o plăcuță de plumb cu numele lui; erau murdari și prost îmbrăcați. Toată lumea își bătea joc de ei; adesea erau chiar bătuți, iar ceilalți copii îi urmăreau aproape tot timpul, cum urmărești un câine de pripas pentru a te amuza, știind că acesta nu are pe nimeni să-l apere.

Oh! nu voiam să fiu ca acei copii, nu voiam să am un număr la gât, nu voiam să fiu urmărit cu strigătele „La orfelinat! La orfelinat!”

Numai acest gând mă înfricoșa și mă făcea să tremur tot.

Și nu puteam dormi.

Și Barberin trebuia să se întoarcă.

Din fericire, Barberin nu veni așa repede cum spusese, iar eu reușii să adorm înainte de venirea lui.

III

TRUPA LUI *SIGNOR* VITALIS

Fără îndoială că am dormit întreaga noapte sub impresia tristeții și a fricii, căci a doua zi, când m-am trezit, primul meu gest a fost să-mi pipăi patul și să privesc în jur să văd dacă nu am fost dus de acasă.

Toată dimineața Barberin nu mi-a spus nimic și am început să cred că proiectul trimiterii mele la orfelinat fusese abandonat. Eram sigur că tușa Barberin îi vorbise, că îl convinsese să mă păstreze.

Dar, când sună ora douăsprezece, Barberin mi-a spus să-mi pun șapca și să-l urmez.

Înspăimântat, mi-am întors privirea spre tușa Barberin pentru a-i implora ajutorul; pe furiș, mi-a făcut un semn care spunea că trebuie să mă supun; în același timp, cu mâna mi-a făcut un semn prin care voia să mă liniștească: nu aveam de ce mă teme.

Atunci, fără să spun nimic, am plecat în urma lui Barberin.

Distanța între casa noastră și sat era destul de mare, cam o oră de mers. Tot drumul nu mi-a adresat niciun cuvânt. Mergea înainte, încet, schiopătând, fără să facă vreo mișcare cu capul, și din când în când se întorcea cu totul să vadă dacă-l urmam.

Unde mă ducea? Această întrebare mă îngrozea, cu tot semnul liniștitor pe care mi-l făcuse tușa Barberin, și, pentru a scăpa de un pericol pe care-l presimțeam, fără a ști la ce mă puteam aștepta, mă gândeam să fug.

În acest scop am încercat să rămân în urmă; când voi fi destul de departe am să mă ascund într-un șanț și nu mă va mai putea găsi.

Mai întâi s-a mulțumit să-mi spună să merg pe urmele lui; dar, mai târziu, bănuind probabil intenția mea, mă apucă de încheietura mâinii.

Nu puteam decât să-l urmez.

Când am intrat în sat, toată lumea se întorcea curioasă să ne vadă, căci, așa cum mă ținea strâns lângă el, semănam cu un câine rău dus în lesă.

Ajungând în dreptul cafenelei, un bărbat care stătea în prag îl strigă pe Barberin și-i spuse să intre. Acesta, luându-mă de urechi, mă împinse în fața lui și, după ce am intrat, a închis ușa.

Mă simțeam ușurat: nu mi se părea a fi un loc periculos și, apoi, era vorba de cafeneaua în care doream de mult timp să intru.

Cafeneaua, cafeneaua hanului Notre-Dame! Ce să fie oare acolo, înăuntru?

De câte ori nu-mi pusesem această întrebare!

Văzusem oameni ieșind din cafenea cu fața veselă și de-abia ținându-se pe picioare. Trecând prin fața ușii, auzisem adesea strigăte și cântece care făceau să zângănească geamurile.

Ce se făcea înăuntru? Ce se petrecea în spatele perdelelor roșii?

Voi afla acum ce doream să știu de atâta vreme.

În timp ce Barberin discuta cu patronul cafenelei care-l îndemnase să intre, m-am dus să mă așez lângă foc și am început să privesc în jurul meu.

În colțul opus celui în care stăteam se afla un bătrân înalt, cu barbă albă, care purta un costum ciudat, cum nu mai văzusem niciodată.

Pe cap avea o pălărie înaltă de fetru gri, ornată cu pene verzi și roșii. Părul îi era alb și lung până la umeri. Un cojoc de oaie cu blana întoarsă era strâns la talie. Acesta nu avea mâneci și prin cele două deschizături ieșeau brațele protejate de mânecile unei haine de catifea ce fusese altădată albastră.

Jambierele din lână îi ajungeau la genunchi și erau prinse cu panglici

roșii care se încrucișau de mai multe ori în jurul picioarelor.

Stătea pe scaunul lui, căzut parcă pe gânduri, cu bărbia sprijinită în mâna dreaptă; cotul i se sprijinea de genunchiul îndoit.

Niciodată nu mai văzusem pe cineva într-o atitudine atât de calmă; semăna cu unul din sfinții de lemn din biserica noastră.

Trei câini, îngrămădiți sub scaunul lui, se încălzeau unul pe celălalt, fără să se miște: un canis alb, un barbet negru și o cățelușă gri, blândă și cu un aer șmecher; canișul avea pe cap o veche șapcă de polițist, prinsă sub bot cu o curelușă de piele.

În timp ce-l priveam pe bătrân cu o curiozitate pe care nu o puteam ascunde, Barberin și patronul cafenelei discutau cu voce înceată, dar am înțeles că era vorba despre mine.

Barberin spunea că venise în sat ca să mă ducă la primar, cu speranța că acesta va cere orfelinatului o pensie care să-i permită să mă țină mai departe în grija lui.

Aceasta era promisiunea pe care tușa Barberin reușise să o obțină de la bărbatul ei, și am înțeles imediat că, dacă Barberin va obține un profit în caz că mă păstrează lângă el, nu mai aveam de ce mă teme.

Bătrânul, fără a avea aerul că face acest lucru, asculta și el ce discutau cei doi; deodată, întinse mâna dreaptă spre mine și i se adresă lui Barberin:

Stătea pe scaunul lui, căzut parcă pe gânduri...

— Țsta-i copilul care te incomodează? întrebă el cu un accent străin.

— Da, el.

— Și crezi că administrația orfelinatului din departamentul dumitale îți va plăti pentru a-l întreține?

— Păi, dacă nu are părinți și dacă îl cresc eu, trebuie ca cineva să plătească pentru el, așa-i drept.

— Nu spun nu, dar crezi că toate drepturile sunt respectate?

— Nu.

— Ei bine! Eu cred că nu vei obține niciodată pensia pe care o vei cere.

— Atunci se va duce la orfelinat; nu există lege care să mă oblighe să-l țin în casa mea, dacă eu nu vreau.

— Altădată ai fost de acord să-l primești, asta înseamnă că ți-ai luat angajamentul să-l păstrezi.

— Ei bine! Nu-l voi păstra și, când va fi cazul să-l dau afară, o voi face.

— Poate că există un mijloc s-o faci imediat, spuse bătrânul, după ce se gândi un moment, și chiar să câștigi și ceva.

— Dacă-mi spui acest mijloc, îți ofer o sticlă de băutură, și chiar din toată inima.

— Comandă sticla și afacerea-i încheiată.

— Sigur?

— Sigur!

Bătrânul își părăsi scaunul și veni să se așeze în fața lui Barberin. Lucru ciudat, în momentul în care s-a sculat, coșocul se ridică printr-o mișcare pe care nu mi-o puteam explica, parcă ar fi avut un cățel sub brațul stâng.

— Ceea ce vrei, nu-i așa, este să nu mai hrănești mult timp acest copil sau, dacă continui să-l hrănești, să fii plătit pentru asta?

— Drept, pentru că...

— Oh! motivul, știi, nu mă interesează câtuși de puțin, nu trebuie să mi-l spui, îmi ajunge să știu că nu mai vrei copilul; dacă-i așa, dă-mi-l mie, îl iau în grija mea.

— Să ți-l dau?

— Păi nu vrei să scapi de el?

— Să-ți dau un copil ca acesta, un copil atât de frumos, căci este frumos, privește-l!

— L-am privit.

— Rémi, vino încoace!

M-am apropiat de masă tremurând.

— Haide, nu-ți fie frică, micuțule, spuse bătrânul.

— Privește, spuse Barberin.

— Nu spun că este un copil urât... Dacă ar fi un copil urât, n-aș vrea să-l iau, monștrii nu-mi plac.

— Ah! dacă ar fi un monstru cu două capete sau, cel puțin, un pitic...

— N-ai mai vrea să-l trimiți la orfelinat. Știi că un monstru are valoare și poți să profiți de pe urma lui, fie închiriindu-l, fie exploatăndu-l tu însuși. Dar acesta nu-i nici pitic, nici monstru, este la fel ca toată lumea, nu-i bun de nimic.

— Este bun de muncă.

— Este firav...

— Firav! Hai, că mi-ai plăcut! Este puternic ca un bărbat, solid și sănătos, uită-te la picioarele lui, ai mai văzut picioare așa drepte?

Barberin îmi ridică pantalonul.

— Prea subțiri, spuse bătrânul.

— Și brațele, continuă Barberin...

— Brațele sunt ca și picioarele; merg, dar nu rezistă la oboseală și la sărăcie.

— Ei, cum să nu reziste; dar pipăi-le, vezi singur.

Bătrânul își trecu mâna descarnată peste picioarele mele pipăindu-le, dând din cap și strâmbându-se, nemulțumit.

Mai asistasem la o astfel de scenă când negustorul venise să cumpere vaca. Și el o pipăise. Și el dăduse din cap și se strâmbase nemulțumit: nu era o vacă bună, îi va fi imposibil s-o revândă și, totuși, o cumpăraseră și o luaseră cu el.

Bătrânul mă va cumpăra și mă va lua cu el? Oh, tușă Barberin, tușă Barberin!

Din păcate, ea nu era acolo să-mi ia apărarea!

Dacă aș fi îndrăznit, i-aș fi spus bătrânului, că în ajun, Barberin îmi reproșase tocmai că sunt delicat, că nu am nici brațe, nici picioare zdravene, dar am înțeles că acest lucru n-ar fi servit la nimic, că aș fi fost bruftuluit, și atunci am tăcut.

— Este un copil ca mulți alții, spuse bătrânul, iată adevărul, dar un copil de oraș. Este sigur, deci, că nu va fi niciodată bun pentru munca pământului; pune-l în fața plugului, să mâne boii, și-ai să vezi cât va rezista.

— Zece ani.

— Nicio lună.

— Dar uită-te la el!

Stăteam la marginea mesei între Barberin și bătrân, împins de unul, respins de celalalt.

— În sfârșit, spuse bătrânul, așa cum este, îl iau. Numai că, bineînțeles, nu ți-l cumpăr, ci îl închiriez. Îți dau douăzeci de franci pe an.

— Douăzeci de franci!

— Este un preț bun și ți-i dau în avans. Încasezi patru monede frumoase de cinci franci...și ai scăpat de el!

— Dar dacă-l păstrez, orfelinatul îmi va plăti mai mult de zece franci pe lună.

— Spune mai bine șapte, opt, cunosc prețurile și, pe deasupra, va trebui să-l și hrănești.

— Va munci.

— Dacă ai fi sigur că va munci, nu l-ai trimite acolo. Copiii nu se iau de la orfelinat pentru pensie, ci pentru munca pe care-o vor face. Sunt transformați în servitori care muncesc și care nu sunt plătiți. Și încă ceva, dacă acesta ar fi în stare să vă facă servicii, l-ați păstra.

— Oricum, voi avea cei zece franci.

— Iar dacă orfelinatul, în loc să vi-l lase, l-ar da altuia, nu vei avea nimic; în timp ce eu îți ofer ceva sigur: n-ai decât să întinzi mâna!

Bătrânul se scotoci în buzunar și scoase o pungă de piele din care luă patru monede de argint pe care le aruncă pe masă, făcându-le să răsune.

— Gândește-te, strigă Barberin, că acest copil va avea niște părinți într-o zi.

— Și ce e cu asta?

— Cei ce l-au crescut vor avea un profit; dacă nu m-aș fi gândit la acest lucru, nu l-aș fi luat.

— Cele mărturisite de Barberin — „Dacă nu m-aș fi gândit la părinții lui, niciodată nu l-aș fi luat.” — mă făcură să-l detest și mai mult. Ce om rău!

— Și pentru că acum nu te mai gândești la părinții lui, spuse bătrânul, îl dai afară din casă. Cui se vor adresa acești părinți, dacă vor apărea vreodată? Dumitale, nu-i așa? și nu mie, pe care nici măcar nu mă cunosc.

— Și dacă-i găsești dumneata?

— Atunci să cădem de acord că, dacă va fi găsit de părinții lui într-o bună zi, vom împărți profitul; acum, însă, îți dau douăzeci de franci.

— Pune patruzeci.

— Nu, pentru serviciile pe care mi le va face, nu se poate.

— Și ce servicii vrei să-ți facă? Picioare bune are, brațe la fel, așa că mențin tot ce-am spus despre el. Dar la ce-i bun după dumneata?

Batrânul îl privi pe Barberin cu un aer șiret și, bând încet din pahar, îi răspunse:

— Să-mi țină companie; îmbătrânesc, și seara, câteodată, după o zi de oboseală, când timpul este urât, sunt trist; mă va distra.

— Este sigur că pentru așa ceva picioarele-i sunt destul de solide.

— Dar nu destul, căci va trebui să danseze și apoi să sară, să pornească împreună cu noi la drum și, după ce vom merge o vreme, iar va trebui să danseze și să sară. În sfârșit, va face parte din trupa lui signor Vitalis.

— Și unde este această trupă?

— Signor Vitalis sunt eu, cum cred că bănuiești, iar trupa ți-o voi prezenta imediat, dacă vrei să o cunoști.

Spunând aceasta, își deschise cojocul și luă în mână un animal ciudat pe care-l ținea sub brațul stâng, strâns la piept.

Acest animal ridicase de mai multe ori cojocul, dar nu era un cățeluș cum am crezut la început.

Nu știam ce nume să-i dau acestei creaturi bizare, pe care o vedeam acum pentru prima oară și pe care o priveam cu stupefacție.

Creatura era îmbrăcată cu o bluză roșie, brodată cu un galon auriu, dar picioarele și brațele îi erau goale, căci avea picioare și brațe și nu labe; numai că acestea erau acoperite cu o piele neagră și nu erau albe și carnoase.

Negru era și capul mare cât un pumn închis; fața îi era lată și scurtă, nasul cârn, cu nările depărtate, buzele galbene; dar ceea ce mă uimi cel mai tare fură cei doi ochi foarte apropiați unul de celălalt, de-o mobilitate deosebită, strălucitori ca niște oglinzi.

— Ah, maimuță scârboasă! strigă Barberin.

Acest cuvânt m-a scos din încurcătură, căci, chiar dacă nu văzusem niciodată maimuțe, auzisem cel puțin vorbindu-se despre ele; deci, nu un copil negru se afla în fața mea, ci o maimuță.

— Iată primul membru al trupei, spuse Vitalis, este domnul Suflețel. Suflețel, prietene, salută asistența.

Suflețel își duse lăbuța la buze și ne trimise tuturor o sărutare.

— Acum, continuă Vitalis, întinzând mâna către cățelușul alb, un alt membru al trupei, signor Capi, va avea onoarea să se prezinte prietenilor lui, stimabilei asistențe aici prezente.

La acest ordin, canișul, care până atunci nu se mișcase, sări repede și, ridându-se pe lăbuțele din spate, și le încrucișă pe cele din față pe piept, apoi îl salută pe stăpân, aplecându-se atât de jos, încât șapca de polițist atinse podeaua. După ce-și îndeplini această obligație de politețe, se întoarse spre prietenii lui și cu o lăbuță, în timp ce pe cealaltă o ținea tot pe piept, le făcu semn să se apropie.

Ceilalți câini, care stăteau cu ochii pironiți pe camaradul lor, se ridicară imediat de la locul lor și, întinzându-și câte o lăbuță din față, așa cum îți dai mâna în societate, făcură șase pași în față, gravi, apoi trei înapoi și salutară asistența.

— Cel pe care l-am numit Capi, continuă Vitalis, sau Capitano în italiană, este șeful câinilor; el este acela care, fiind cel mai inteligent dintre ei, îmi transmite ordinele. Acest tânăr elegant, cu blana neagră, este signor Zerbino, ceea ce înseamnă Cavalerul, nume pe care-l merită din plin. Iar tânăra persoană cu un aer atât de modest este *signora* Dolce, o tânără englezoaică ce-și merită și ea pe deplin numele pe care-l poartă.

— Cu acești membri ai trupei mele remarcabile din anumite puncte de vedere, am norocul să parcurg lumea, câștigându-mi pâinea mai bine sau mai prost, după noroc. Capi!

Canișul își încrucișă lăbuțele.

— Capi, vino aici, prietene, și fii amabil să-i spui acestui băiețel, care te privește cu ochi rotunzi ca niște bile, cât este ceasul.

Capi se lăsă jos pe toate picioarele, se apropie de stăpânul lui, dădu la o parte pulpana cojocului acestuia, căută cu o lăbuță în buzunarul vestei, scoase un ceas mare cu lanț din argint, îl lăsă cu atenție pe dușumea, îi privi cadranul și lătră de două ori tare, apoi, după aceste lătrături distincte, mai lătră încă de trei ori mai slab. Era, într-adevăr, ora două și trei sferturi.

— Bine, spuse Vitalis, vă mulțumesc *signor* Capi, și acum vă rog să o invitați pe *signora* Dolce să ne danseze puțin cu coarda.

Capi căută imediat în buzunarul vestei stăpânului său și scoase de acolo o coardă. Îi făcu un semn lui *signor* Zerbino și acesta veni repede în fața lui.

Atunci, fiecare dintre ei apucă stâns cu dinții câte un capăt al corzii și amândoi, cu gravitate, începură s-o învârtească.

Când mișcarea deveni regulată, Dolce intră în joc și începu să sară cu multă iscusință coarda, privind tandru spre stăpânul său.

— Vedeți, spuse acesta, elevii mei sunt inteligenți, dar inteligența nu este apreciată la justa ei valoare decât prin comparație. Iată de ce îl angajez

pe acest tânăr în trupa mea. El va interpreta rolul prostului, iar inteligența elevilor mei va ieși și mai mult în evidență.

— Ah! să faci pe prostul nu-i prea greu, îl întrerupse Barberin.

— Trebuie să ai duh pentru asta, continuă Vitalis, și cred că este băiat nu va duce lipsă de așa ceva după ce va lua câteva lecții de la mine. În rest, vom vedea și, pentru început, iată o dovadă! Dacă este inteligent, va înțelege că împreună cu *signor* Vitalis are norocul să se plimbe, să parcurgă Franța și alte țări, să ducă o viață liberă în loc să rămână lângă voi, să meargă zilnic pe același câmp, de dimineța până seara. Dar dacă nu este inteligent, va plânge, va striga, și cum lui *signor* Vitalis nu-i plac copiii răi, nu-l va lua cu el. Atunci, copilul cel rău se va duce la orfelinat, unde trebuie să muncești din greu și să mănânci puțin.

Eram destul de inteligent să înțeleg aceste cuvinte, dar de la a înțelege până la a face un anumit lucru este o distanță enormă de parcurs.

Desigur, elevii lui *signor* Vitalis erau foarte caraghioși, amuzanți și, probabil, că era plăcut să te plimbi tot timpul; dar, pentru a-i putea urma și a mă plimba, trebuia s-o părăsesc pe tușa Barberin.

Este adevărat că, dacă-l refuzam, nu puteam fi sigur că voi rămâne cu tușa Barberin și că nu voi fi trimis la orfelinat.

Cum stăteam așa, tulburat și cu lacrimile în ochi, Vitalis mă lovi ușor cu degetele peste obraz.

— Haide, spuse el, copilul înțelege pentru că nu plânge, rațiunea va intra în acest căpșor, și mâine...

— Oh! Domnule! am strigat eu, lăsați-mă cu tușa Barberin, vă rog!

Dar, înainte de a mai spune ceva, am fost întrerupt de un formidabil lătrat al lui Capi, care imediat se avântă spre masa pe care rămăsese așezat Suflețel.

Acesta, profitând de un moment în care toată lumea era întoarsă spre mine, luase încet paharul stăpânului său, care era plin cu vin, și începuse să bea din el. Dar Capi, care era un bun paznic, văzuse acest furtișag al maimuțoiului și, ca fidel servitor ce era, a vrut să-l împiedice.

— Domnule Suflețel, spuse Vitalis cu o voce dură, ești un gurmand și un pungăș. Du-te acolo în colț, cu fața spre zid, și tu, Zerbino, păzește-l; dacă mișcă, dă-i o labă. Iar tu, Capi, ești un câine bun, dă-mi laba să ți-o strâng.

În timp ce maimuța făcea ce i se spusese, scoțând strigăte înăbușite, câinele, bucuros și mândru, întinse laba stăpânului său.

— Acum, continuă Vitalis, să revenim la afacerile noastre. Ți dau, deci, treizeci de franci.

— Nu, patruzeci.

Începu o discuție îndârjită, dar imediat Vitalis o întrerupse:

— Copilul se plictisește aici, spuse el. Lasă-l să se ducă să se joace în curtea hanului.

În același timp, îi făcu un semn lui Barberin.

— Da, spuse acesta, du-te în curte, dar să nu te miști de acolo până nu te chem eu, sau mă supăr foarte tare.

Nu puteam decât să fac cum voia.

M-am dus în curte, dar n-aveam chef să mă joc. M-am așezat pe o piatră și am început să mă gândesc.

Soarta mea se hotăra chiar în acel moment. Care va fi ea? Frigul și groaza mă făceau să tremur.

Discuția dintre Vitalis și Barberin dură mult timp, căci trecu mai mult de-o oră până când acesta din urmă veni în curte.

În sfârșit, l-am văzut apărând: era singur. Venea să mă caute pentru a mă preda lui Vitalis?

— Haide acasă, îmi spuse el.

Acasă! Deci n-o voi părăsi pe tușa Barberin.

Voiam să-l întreb, dar nu îndrăzneam, căci părea foarte supărat.

Am făcut drumul în liniște.

Dar cu zece minute înainte de-a ajunge acasă, Barberin, care mergea în față, se opri:

— Dacă povestești un singur cuvânt din ce-ai auzit azi, îmi spuse el, apucându-mă cu putere de ureche, vei plăti scump, deci, atenție!

CUPRINS

PRIMA PARTE

- I** - În sat / 5
II - Barberin / 12
III - Trupa lui *signor* Vitalis / 19
IV - Casa părintească / 29
V - La drum / 37
VI - Debutul meu / 42
VII - Învăț să citesc / 53
VIII - Peste munți și prin văi / 60
IX - Uriașul cu cizme de șapte
poșete / 64
X - În fața justiției / 71
XI - Pe vas / 81
XII - Primul meu prieten / 101
XIII - Copil găsit / 112
XIV - Zăpadă și lupi / 120
XV - Domnul Suflețel / 138
XVI - Sosirea la Paris / 150
XVII - Un *Padrone* din strada
Lourcine / 157
XVIII - Carierele de piatră de la
Gentilly / 170
XIX - Liza / 177
XX - Grădinar / 188
XXI - Familia împraștiată / 196

PARTEA A DOUA

- XXII** - Înainte! / 211
XXIII - Orașul negru / 229
XXIV - Vagonetar / 239
XXV - Inundația / 249
XXVI - Îngropați de vii / 261
XXVII - Salvarea / 273
XXVIII - Lecția de muzică / 292
XXIX - Vaca prințului / 301
XXX - Tușa Barberin / 318
XXXI - Vechea și noua familie / 332
XXXII - Barberin / 340
XXXIII - Căutări / 353
XXXIV - Familia Driscoll / 366
XXXV - Cinstește pe tatăl și pe
mama ta / 376
XXXVI - Coruperea lui Capi / 385
XXXVII - Frumoasele scutece au
mințit / 391
XXXVIII - Noptile de Crăciun / 400
XXXIX - Bob / 422
XL - *Lebăda* / 432
XLI - Scutecele frumoase n-au
mințit / 441
XLII - În familie / 451